J. J.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE
ANIMI COMMOTIONUM VI MEDICA,

QUAM
Annuente DEO
Conſenſu & Autoritate Gratioſiſſimæ Facultatis
Medicæ Lipſienſis,
PRÆSIDE
Viro Nobiliſſimo, Ampliſſimo, Excellentiſſimo & Experientiſſimo
DOMINO
JOHANNE WILHELMO PAULI,
Phil. & Med. Doct. Facultat. Medicæ Aſſeſſore
Graviſſimo,
Patrono & Præceptore maxime devenerando,
PRO LICENTIA
Summos in Arte Medica Honores ſuo
tempore obtinendi,
publicæ ventilationi
d. 30. April. A. O. R. MDCC.
H. L. Q. C.
ſubmittit
CHRISTIANUS MENTZ, Longo-Saliſſ. Thur.
Med. Baccal.

LIPSIÆ, Literis BRANDENBURGERIANIS.

DEO
PATRIÆ
PATRONIS
atque
AMICIS.

PRÆFATIO.

MUtuam adeo neceſſitudinem non animæ ſolum & corporis eſſe, ut incommoda ex æquo invicem partiantur; verum quoque ſingulas corporis integrantes partes, quas ſolidarum, fluidarum & ſpirituum titulo communiter inſigniunt Doctores, miram plane inter ſe colere amicitiam, atq; ab una ex illis læſa ſtatim ad reliqua damnum migrare, tam frequenter obſervatur in Praxi Medica, ut vix elabatur dies, quin novis experimentis ejus rei veritas confirmetur. Nec aliud commercii vinculum in cunctis his deprehenditur, ſi verſa vice in illis perpendere velimus alterius cujuscunque in reliquas, ſæpe adeo notabili ac ſumme celeri curſu, redundantia commoda, ut, etiamſi omnes ſimul videantur morbo implicitæ, una tamen ex his reſtituta, reliquis ſponte & ſubito redeat etiam ſalus. Non vacat in præſentiarum per exempla ire, ac fuſius veritatem aſſerti in ſingulis comprobare, nimis enim prolixum id foret, &

chartarum anguſtiam, qua ſolenniter diſputationes includuntur, multum ſuperans; Præterea ſi verum fateri velim, omnem humanum captum tranſcendere puto, explicare, quomodo anima immaterialis, hinc certa ratione ἀπαθὴς, â re quadam extenſa & materiali, quale corpus noſtrum cum omnibus ſingulisque ſuis partibus eſt, affici poſſit, aut quis qualisque ejus ſit impetus in corpus: Hinc fruſtraneū penitus credidi laborem in re tali, quam nullo modo aſſequi mortalibus licet, ac potius animum applicare cœpi corporearum partium harmoniæ oppido inſigni, & imprimis, neſcio quo fato incidi in **Vim medicam, quæ ex animi commotionibus in Cura morborum plurium oritur,** inque illa perſcrutanda mei quid humeri valeant, quid ferre recuſent, tentavi. Et ſic præſens nata eſt Diſſertatio, quam Tuæ Cenſuræ B. L. nunc ſubjicio, ſimul ea qua decet animi ſubmiſſione rogitans, ut oculo benigno eam adſpicere non grave feras, mihique favorem concedas, Athenienſium Dictatorum Autoritate quondam latæ Legis, qua cautum erat, ut primitus exhibita nulla exploderetur fabula, ideo, quod Artifices uſu demum & exercitio frequenti fiant, nec ſtatim, ut de Poëtis dicitur, naſcantur.

§. 1. Ut

§. 1.

UT igitur viam mihi præparem ad debite explicandam Vim medicam animi commotionum, opus erit, præmittere doctrinam de nomenclatura & acceptione terminorum, quos rubrica tenet. Facile autem erit, ut ordine procedam, explicatu, quid per vim intelligam. Etenim Vis, ſ. quod idem eſt, Virtus in generali ſenſu ſumpta, ſignificat potentiam ſive facultatem rei alicujus, ex qua iſta res effectum quendam præſtat actu vel potentia. Celebratur hinc apud Philoſophos varia vis, v. g. ſupranaturalis de DEo, naturalis de Creaturis corporeis, animata de homine & brutis, inanimata de metallis & lapidibus, inſita de rebus naturalibus, acceſſoria de artefactis. Translatus poſtmodum eſt hic terminus ad Medicorum quoque Scholas, in quibus ſolenniter medicam ſeu medicamentoſam vim dicimus poteſtatem medendi ſive morbos ſanandi, quæ in diverſis rebus, remediorum nomine inſignitis, obſervatur.

§. 2. Vellem nunc, ut mihi etiam liceret eadem brevitate exponere ſignificatum animi commotionum, ſed fruſtra id opto, nam cum pariter varia ſit acceptio vocum harum, neceſſe eſt, ut prius eas ab ambiguitate liberem. Sumitur vero animus quandoq; pro indole nativa, v. g. dum *Virg. l. 2. Georg.* de arboribus ſcribit, quod cultura exuant animum Sylveſtrem: Deinde pro audaciæ & deſperationis Synonymo habetur ap. *Juvenal. Satyr. 6.*, ubi invehitur in illos, qui iram & animum ex crimine ſumunt: porro, quibusdam animus idem plane eſt, ac anima immaterialis, rationalis ſive mens, hinc ponitur pro cogitatione, & dicitur, quod per illum ſapiamus:

tandem accipitur pro ſpiritibus ſive materiali vitæ ac ſenſuum principio, vel, ut Ariſtotelici loqvuntur, pro forma ſubſtantiali ſive anima vegetativa & ſenſitiva, & hoc ſub ſenſu etiam mihi in præſenti non minus venit, ac Medicis aliàs ſyncope animi vocatur Deliquium.

§. 3. Reſtat adhuc ſubjicienda incudi examinis vox commotionis, ubi noto eam ſubinde accipi pro ſimplici motu locali, quando nimirum aliquid è ſpatio in ſpatium transfertur, v.g. oculus aut manus; alio tempore comovere denotat idem ac excitare, v.g. bellum, tumultum &c: Veruntamen hæ acceptiones non ſatis exhauriunt vim termini noſtri, ſi prædicetur de animo, tunc enim non iram tantum aut inſaniã uti vult *Cicero*, ſed omnia in univerſum pathemata & ſenſationes, jucundas non minus, quam triſtes ſive dolores, principio vitæ & ſenſus impreſſos, indigitat ex *Peripateticorum Williſiique* ſententia, quam ipſam nunc quoque meam facio.

§. 4. Patet igitur ex his ſtatim, quodnam ſubjectum inhæſionis commotionum animi ſtatuam, ſc. materiale illud principium vitæ & ſenſuum, quod cum Philoſopho ejus ſectatores animam ſenſitivam, alii vero ſpiritum hominis vitalem, uti modo monitum, dicunt. Hæ enim moleculæ, ob texturam ſumme ſubtilem, & plus quam ætheream, præ cunctis reliquis corporis noſtri partibus ſunt aptæ, ad impreſſiones objectorum ſenſibilium ſuſcipiendas & transvehendas, imò cum inſuper conceſſam à prima creationis origine ſentiendi, facultatem habeant, etiam illas ad cognitionem objecti determinari, & vere percipere ac ſentire, firmiter mihi eſt perſvaſum.

§. 5. Ad aſſerendum vero hoc adigor, quod animi commotiones non in hominem ſolum, ſed bruta quoque cadant, in quibus nullum aliud, præter hoc activum

prin-

principium ineſſe obſervatur, à quo effectus hic poſſit ſperari. Solidæ namque partes non minus quam fluidæ, quascunque etiam in ipſis nobis concipiamus configurationes & mechaniſmos, propter nimiam materiæ craſſitiem ineptiſſimæ manent manebuntque, quicquid etiam de illarum ſingulari plane conformatione quidam e recentioribus ſomnient: quamdiu enim corporeitas ac craſſities inſenſus incurrens in ipſis deprehenditur, nulla figura, ſeu ſit ſphærica, ſeu cylindrica, elliptica, triangularis, cubica, hexagona, heptagona, polyedrica, & neſcio quæ non alia, in ſe aut ſola, ad ſenſum perficiendum erit apta.

§. 6. Audio hic equidem Dn. Renatum des Cartes cum ſuis aſſeclis mihi occlamantem: falſam eſſe plane ſententiam, de brutorum animi commotionibus, quæ enim, inquiunt, carent ſenſibus, carent quoque animi commotionibus; Verum, ut libere quid ſentiam eloquar, nulla opinio mihi videtur magis veritati obloqui, quam hæc: nam cur natura ſenſoria adeo exacte noſtris conformia finxit in beſtiis ſi uſus eorum nullus eſt, & bruta machinas ſiſtunt nudas, ſenſuque deſtituuntur omni? cur quæſo venaticus canis odore ſolo diſcit veſtigia fugientis cervi, capreoli aut leporis? cur canis herum ſuum caudæ motitatione aliisque blandimentis, ignotum vero latratu morſibusque excipit? cur eſuriens, heri ſui manum aut pedem blande vellicat, aut aliis geſtibus latrantis ſui ſtomachi ſigna dat? Alias ut taceam ſingulares plane actiones brutorum, quales ſunt Elephantum ac Simiarum, de quibus Orientalem Indiam peragrantes, ſtupenda penitus literarum monumentis conſignarunt in ſuis Diariis. Quibus additur merito elegantiſſima obſervatio, quam habent *Ephem. Germ. D. 2. A. 9. o. 71. p. 115.*

de

de Lupo, qui cicur, catenæ affixus, de nocte pro lubitu millo liberabat collum, & vicinorum cohortes anſerum & gallinarum invadebat, ad auroram vero domum rediens nequam, collo rurſum affabre nectebat vincula, donec tandem domeſtici, ejus vafritiem ſubolfacientes, in flagranti delicto eum deprehenderent. Videantur quoque, quæ pro hac ſententia defendenda *Joh. Rajus Synopſ. method. Anim. Quadrup. p. 5. ſqq.* affert. Proinde jure invehi in negantes videtur *Cardanus*, optans, ut cogantur mordacis canis crura premere, aut in via inculta ac ſalebroſa equo vehi oculis orbo, damno enim ſuo ipſos tunc eſſe experturos, num ſentiant bruta nec ne.

§. 7. Nondum ſi hæc ſufficiant, provoco inſuper ad S. S. teſtimonia, non ſimplicem ſenſationem tantum, ſed cognitionem, prudentiam & ſinceritatem de brutis animantibus paſſim adſtruentia, quibus tam clare loquentibus fidem adhibere nolle, impium ac nefas omnino eſt. Et quid multa? adeo evidens eſt, brutis ineſſe animi commotiones, ut neminem, niſi præconcepta opinione penitus occœcatum, id fugere poſſit. Nonne enim læſa dolorem ſentiunt, & eapropter vociferantur, aut iraſcuntur, oculisque, rictu oris, latratu, ac aliis ſignis indignationem ſuam ſufficienter indicant, & beneficiis affecta, redhoſtire illa blandimentis laborant? ut taceam illorum inſtinctum naturæ, ſive illas actiones, quæ unicuilibet brutorum ſpeciei a primis quod dicitur incunabulis conveniunt, & naturaliter connaſcuntur, ſeſeque potiſſimum exſerunt, dum inſito quodam impulſu ea oderunt & averſantur quæ ipſis nocere, & ſectantur, aut amant, quæ conferre poſſunt, aut in ſui denique propagationem abeunt, quæ tota die notare in ipſis poſſumus.

§. 8. Ruit

§. 8. Ruit igitur pene ſponte hypotheſis, quæ ſolum animæ rationali facultatem ſentiendi, & hinc commotiones vel paſſiones concedit, argumenta enim, quæ pro iſta confirmanda adducunt, ſolvi ni fallor facile poſſunt. Eſt autem primum ex illis, quod nulla fiat ſenſatio ſine cogitatione, quæ unice menti propria ſit, & quidem, uti Philoſophi loqvuntur, in quarto modo. Reſpondeo enim negando minorem; proprium ſiquidem in quarto modo, uti notum, omni ſoli & ſemper competere debet: Sed cogitatio de omni anima rationali dici non poteſt, nam mihi concipere haud poſſum, quod infantum in utero adhuc hærentium, aut etiam recenter natorum, mens conſcia fiat perceptionum, & ſuper illas reflectatur; nec ſoli competit, cum & DEo & Angelis illa adſcribatur in S. Literis, & bruta ſæpe ſuo modo cogitare obſerventur, quod *Rorarius* pluribus Exemplis demonſtravit in peculiari *Tract.*, cujus Tit. eſt, *Quod bruta magis utantur ratione, quam homines;* quibus merito annumerantur effectus imaginationis brutorum, oppido ſimiles illis, quales à gravidis fœmellis in fœtum derivantur ſubinde: Sic notum eſt in ovi putamine depictam fuiſſe Cometæ faciem, & ex alio gallinæ ovo prodiiſſe pullum milvino capite præditum, cujus teſtis eſt *Job. Marc. Marci à Kronland Phil. Vet. Reſtit. P. III. S. 1. Subſ. II. p. 281.;* Tandem nec ſemper cogitat, hinc plura incogitanter fiunt, non ſolum nobis vigilantibus, ſed imprimis tempore ſomni, quem ideo non male *Ariſtoteles Ethic. l. c. 13.* animæ otium dixit.

§. 9. Secundum illorum argumentum eſt, quod corporea anima, qualis ſenſitiva obſervatur, vi ſuæ eſſentiæ, utpote in ſola extenſione conſiſtentis, omnino inepta ſit ad ſentiendum & cogitandum. Si ad hanc ob-

jectionem licitum mihi eſt dicere quid ſentiam, puto, extenſionem animæ corporeæ non reddere eam penitus incapacem ad ſenſationem, alias ipſe *des Cartes Epiſt. 6. P. I. p. m. 108. Ep. 67. p. 188.* non expreſſis docuiſſet verbis, brutorum ſenſus tantum ex mechanica conformatione dependere, & *Ep. 54. p. 67. & 69.* paſſiones in illis natas vehementiores longe eſſe, quam hominum. Sed ne monſtri quid alere hoc meum aſſertum forſan videatur, clarius ut me explicem neceſſum eſt. Dico igitur, me ambabus concedere, talem cogitationem de materiali anima non poſſe dici, qualis obſervatur in mente juxta Carteſianos, nihilominus primam & alteram ejus operationem, h. e. perceptionem & judicium, ſuo modo adeſſe in brutis, ex antea adductis clarè liquet, utut tertia & quarta, Ratiocinatio puta ac methodus, vel plane non illi competant, vel non adeo in excellenti gradu, uti animæ rationali.

§. 10. Manet itaque inconcuſſa opinio noſtra de primario animi commotionum ſubjecto, abſolutè ſpectato; nihilominus ſi in homine eæ conſiderentur, negandum non eſt, plerumque concurrere mentis cooperationem, veluti qua motus ejusmodi animæ ſenſitivæ ſive ſpirituum ſolenniter determinantur, corriguntur, ac compeſcuntur, idque ſi acciderit, vix unquam extra orbitas egreditur impetus illorum. Accidit tamen quandoque, ut dictamini rectæ rationis repugnet anima hæc materialis, & frænum à ratione injectum non modo mordeat, ſed etiam calcitrando contra has habenas, easdem rumpat, & hinc equi effrenis ad inſtar quaquaverſum feratur; hoc igitur ſi contingat, non ſolum omnes functiones, à ſpirituum motu dependentes, turbantur, ſed ſangvinis rivus reliquo-

rum-

rumque humorum curſus quoque in ἀταξίας adigitur, ac ipſi animæ rationali ſimul alterationes notabiles inducuntur; imò ſi tandem illa plane ſuperior facta, hanc captivam ducat, miſerrima omnino fit hominis conditio, quia eo ipſo beſtiis non tantum ſimillimum redditur animal rationale, ſed etiam deterius longe evadit, ratio namque brutalis facta, ad omnem exceſſum ducit, ſunt verba *Williſii de Anima brut, c. 7. p. 64.*

§. 11. Præmiſſis his nunc animi commotionum formalitatem, ſeu ut clarius loquar, notionem, qua mihi illas concipio, tradam: quod vix commodius fiet, quam oſtendendo, univerſa pathemata, quocunque etiam nomine veniant, commode in duas claſſes diſpeſci poſſe. Aut enim in illis ſpiritus circa objectum aliquod verſantur bonum, aut circa malum: bonum ſi fuerit, delectantur illo, hinc ſemper ex interioribus feruntur ad exteriora, ſeu ut ſtylo recentiorum id efferam, ab intuitu objecti grati in elatere nimis expanduntur: malum vero reformidant, adeoque dum iſtud fugiunt, ſeſe ex partibus exterioribus recipiunt ad interiora, vel ſi mavis, eorum elater comprimitur ac quaſi figitur.

§. 12. Effectus igitur animi commotionum occurrit in ſpiritibus, hoc vel illo motu agitatis; ſemper tamen ille diverſus, h. e. plus vel minus talis exiſtit, non ſolum pro objectorum malitia & bonitate diverſa, verum quoque prout hæc mala vel bona aut ſunt præſentia, aut futura, aut præterita. Præſentia ſiquidem omnium vehementiſſimum motum in illis concitant, qualis etiam non raro eſt, qui à futuris excitatur, ſi nimirum prope immineant; Quod ſi vero è longinquo ſaltem appareant, notabiliter etiam infringitur impetus: magisque adhuc in præteritis, utpote quæ motum impertiunt

tiunt omnino mitiſſimum, imò haud raro penitus contrarium.

§. 13. Alter effectus notatur in ſenſatione ac reflexione ſuper objecta, unde poſthac reſultant ideæ variæ, quæ ſubinde diutiſſime & per longa ſatis ſpatia impresſæ manent, ac iterum iterumque repræſentantur, adeo ut talia ſubjecta nil aliud cogitent aut loquantur, niſi animo infixam hanc ideam, maximaque ſæpius cum pertinacia ac moroſitate ad verſus omnes, qui contrarium defendunt, pugnent. Alio tempore minus infixæ hærent impreſſiones, ſed brevi interpoſita mora cunctæ rurſus dimittuntur, ſic ut ne tantillum reſtitet, quod Memoria ſuo tempore reddere poſſit. Sicuti vero in priori caſu vix aliter fieri poteſt, quin ſumma inferatur injuria functionibus cunctis, ex commotione iſta ſpirituum ſumma: ita in altero aut penitus nihil ſequitur ſiniſtri, aut tam celeriter omne diſſipatur iterum, ut non mereatur conſiderari.

§. 14. Tertius effectus in fluidis corporis partibus ſe manifeſtat, quæ quandoque exagitantur & ſummo cum impetu per univerſum illud moventur, ſic ut inde vel tumeant ſolùm notabiliter vaſa, vel ab ebulliente nimium ſangvine, æſtus & Hæmorrhagiæ graviſſimæ naſcantur; Ab aliis plane contrarium accidit, nempe ſiſtitur humorum motus, imò textura & fluiditas nativa ab ipſis ſimul tollitur, unde facies palleſcere, & motus organon contremiſcere, corporique univerſo extremum non raro periculum imminet.

§. 15. Quartus effectus in ſolidis conſpicitur partibus, imprimis nervis & fibris motricibus, quæ diſtenduntur, moventur, ac concutiuntur ſæpe graviſſimè, ab huc vel illuc fluentibus ſpiritibus. Hinc oriuntur, nobis inſciis, & ſæpe invitis, miræ iſtæ, ſolennes tamen,

oris,

oris, manuum, pedum, pluriumve internarum partium commotiones, e. g. ut indignabundi, cum impetu pedes allidamus terræ; gaudentes, cum jubilo ſubſultemus, erectisque ſupra caput brachiis cachinno ſolvamur; mœrentes, frontem corrugemus & ſuſpiria ducamus frequentia; timentes fugiamus, cum tremore artuum; irati, furiis agitemur; rem deſpicientes, labia & nares contorqueamus; & imprimis oculos ad quasvis perturbationes ita pene ſolenniter conformemus, ut ex illis noſtri animi ſenſa legi, & quaſi in ſpeculo cerni ab adſtantibus prudentioribus facile valeant. Quid, quod inſuper facto hoc ſpirituum impetu, indeque orta fibrarum commotione, circumfluentes humores nunc urgeantur ac trudantur quaquaverſum, nunc verſa vice, à contrario ſpirituum fluxu & retroceſſione à peripheria ad interiora, conſtrictis fibris & tubulis, in ſuo motu impediantur, imo penitus ſiſtantur.

§. 16. Sed ne quis forſan pro figmentis & mero ingenii luſu habeat, quæ modo de animi commotionum formalitate diſſerui, experimentis quoque rem declarabo, prius tamen nomina præcipuorum horum affectuum erunt recenſenda. Sc. affectus animi, qui circa objectum gratum, illudque præſens, verſantur, ſunt imprimis Ira, Gaudium, Voluptas, Amor cum fruitione conjunctus; qui bonum objectum, futurum tamen, habent, nominantur Spes, & Deſiderium &c.: Ingrata præſens idea in Terrore, Dolore, Odio, Triſtitia, Invidia, Deſperatione; & futura in Metu & Audaciâ deprehenditur: Præterita denique objecta mala itidem Voluptatem ac Gaudium, Exultantiam &c.; bona vero Dolorem & Triſtitiam concitant &c. Cuncta igitur, quæ in præcedentibus de duplici motu ſpiri-

 tuum,

tuum, aliisque effectibus exinde oriundis monui, facile de ſingulis his pathematibus comprobari poſſent, niſi nimis prolixum id eſſet, ſufficiet proinde demonſtratio in Ira & Terrore, tanquam commotionibus omnium impetuoſiſſimis.

§. 17. Prodeat hinc homo ira ſuffuſus, ſive enim in illo ſpectes ruborem faciei ſubito excitatum, ſive oculorum micationem, ſive Vultum horridum, ſive muſculos per totum corpus ſubſultantes, ſive pulſum magnum & vehementem in arteriis concitatum, ſive ſangvinis profuſionem non raro ſatis enormem, ex vaſis ruptis natam, ſive alia plura Symptomata, ubique ſanè reperies, quæ, niſi præconceptæ opinionis peplo penitus fueris occœcatus, clarè ac diſtinctè, prædicti ſpirituum ex interioribus ad exteriora motus, ideæ furioſæ ipſis impreſſæ, agitationis ſangvinis impetuoſæ, commotionis & conſtrictionis fibrarum ſigna, ſuggerunt evidentisſima.

§. 18. Nec aliud quid, niſi retroceſſionem & fugam ſpirituum ex peripheria, ideam maximè timidam ac deſperabundam, ſangvinis modum inhibitum, ejusque coagulationem factam, tandemque fibrarum vel rigeſcentiam, vel tremulam vibrationem, deprehendes in homine terrore perculſo, utpote cujus genæ cadaveris in modum palleſcunt, manus, pedes, motusque organa reliqua rigent aut tremunt, ſangvis tardius aut plane non circulatur, diaphragma uno ſed lento tenore ſubinde deprimitur, (unde ſuſpiria formantur & gemitus) reſpiratio gravior fit, lingva torpeſcit, ſaliva inviſcatur, vox faucibus hæret, ut reliqua taceam concomitantia aut conſequentia ſymptomata.

§. 19. Pa-

§. 19. Patet ſic mea de commotionibus animi ſententia, quam ideo tam prolixis verbis præmittere ſum coactus, ut impoſterum ſine offendiculo in explicanda earum Vi Medica mihi liceat progredi, quam nunc abſque ulteriori ambage explicandam mihi ſumo. Cum autem, uti jam ex parte monitum eſt, Vim hanc Medicam animi commotiones in omnes corporis partes exſerant, adeoque ex morbis Humorum non ſolum, ſed ſolidarum quoque partium ac ſpirituum plures poteſtatem ejus agnoſcant, ſeſeque faſcibus his lubenter ſubmittant, de ſingulis his neceſſum eſt diſſeram fuſius ac ſpecialius.

§. 20. Incipiam ab humoribus, & quidem primo illorum motu deficiente. Quid notius eſt, quam à Gaudio, Lætitia, Jubilo, Verecundia, ſimilibusque affectibus, pallidum faciei colorem cum roſeo ac vivido penè in momento mutari? quod non ex alia cauſa mihi provenire videtur, quam quod torpeſcens ſangvis ad rapidiorem diſponatur motum, peragitatos ab his pathematibus & animi commotionibus ſpiritus. Aſt ſemper magis conſpicuus fit effectus hic, pro majori vehementia commotionum prædictarum, adeo ut non mirum, ſi ſangvis in articulationibus ſtagnans, Arthritidemque aut Podagram in illis producens, Iræ beneficio fuerit excuſſus quandoque, & inde oriundus dolor conſopitus, cujus exemplum habet *Horſt. l. 3. P. 2. o. 8* de viro ſumme podagrico, ipſo paroxyſmo injurioſis verbis à milite in contentionem vocato, qui, utut iſto tempore vix pedes de loco movere poterat, tamen exinde ira incendebatur tanta, ut de lecto ſubito ſurgere ac in crines jurgioſi antagoniſtæ involare habilis redditus fuerit.

rit. Simile quid refert *Pechlinus Obſ. Phyſ. Med. p. 464.* de podagrico tubicine, ex vehementi partis affectæ ad lecti poſtes alliſione, à Medicaſtro nequam facta, in iram & furorem rapto, ejusque ope ex tempore ſanato. Omittam alia exempla, qualia idem Autor *l. c.* refert de diverſis belli ducibus, podagrico paroxyſmo liberatis, eo momento, cum in aciem cum hoſtibus eſſet deſcendendum; illis namque non eſt opus, cum ex his ſatis appareat, pravos humores, firmiter licet impactos, effreno iſto ſpirituum motu è ſedibus ſuis fuiſſe deturbatos.

§. 21. Nec aliud quid de ſero annotatur in motu ſuo impedito, nam & illud per vehementes animi paſſiones ex voto quandoq; ad motum diſponitur, Veternusque illi inhærens, hac animi pathematum aſperitate excutitur. Dudum id cognoverunt Medicorum Principes *Hippocrates* & *Galenus*, dum in frigidis morbis iram remedii loco laudant; quorſum etiam ſpectat conſilium *Cratonis L. 6. Conſil.* Illuſtri cuidam Principi paralytico datum, cui inter alia levis excandeſcentia comendatur. Et ne ſola ſpeculatione inniti aſſertum hoc appareat, en experimenta: *Horſtius l. 3. Conſ. Ep. ſ. 12.* ab Hildano ſibi communicatum refert, quendam virum à tribus annis paralyticum, cum nocte quadam urbem, quam inhabitabat, ab hoſtibus captam intelligeret, è veſtigio in tantum furorem actum eſſe, ut cum civibus ſuis pugnaturus è lecto proſilierit, & ſtrenue ſteterit in acie, ab omni morbo liberatus. Concordat cum hôc *Valeriolæ hiſtoria l. 2. o. 4.* exhibita, de viro multis annis, pedum uſu ex hoc morbo deſtituto, qui vehementer excandeſcens, cum incenſis ædibus nullus famulorum ſuccurreret ipſi, duriſſimo namque hoc neceſſitatis telo adactus præcipi-

tem

tem ſe per feneſtram dedit, indeque perfecte convaluit. Et tali excandeſcentia Titi Veſpaſiani filium quoque à partium reſolutione liberatum refert *Crato l. c.*

§. 22. Quod de ira nunc adſtruxi, id à Gaudio & Riſu itidem eſt obſervatum. Gaudio namque podagricos dolores eſſe conſopitos, Autor eſt inter plures alios *Nic. Pechlin. c. 3. o. 26. p. 467.* adducens virum, cui oblati Conſulatus nuncium, quod officium Vir hic dudum anhelaverat, podagricos dolores, per aliquot ſeptimanas jamjam tyrannidem ſuam exercentes, auferebat, pedibusque potentiam priſtinam reddebat in inſtanti. Huc referri quoque meretur cura Podagræ per Muſicam, cujus teſtimonium reperitur apud eundem Autorem *p. 472.* Quis enim dubitat in binis his ægris ideam gratam vel ex læto illo nuntio vel ſoni eutonia ac dulcedine in ſpiritibus excitatam effeciſſe, ut ipſi jucundo hoc ſenſu afflati, cauſam morbificam, h. e. ſtagnantes humores æquali ſuo placidoque motu diſſipaverint? Imo alios præterea morbos doloroſos Muſica ſola deliniri poſſe, exemplo ſuo Carolum IX. Galliarum Regem ſolenniter comprobaſſe, referunt Gallicæ Hiſtoriæ Scriptores.

§. 23. Riſus quid valeat in his affectibus, planum facit *Laurentius de Medices*, de quo *Chronicon Spirenſe* refert, eum ex recitata ſibi hiſtoria quadam lepida ad riſum fuiſſe invitatum adeo ſalubrem, ut lethalium dolorum & ſymtomatum omnium fuerit oblitus. Egregia quoque eſt obſervatio relata in *Eph. Germ. D. 2. A. 1. o. 1.* de quodam Muſico Melancholia graviſſima correpto, cui, pharmaca cuncta reſpuenti & nihilominus ea anxie poſcenti, Medicus cantici illius eccleſiaſtici: Vom Himmel kam der Engel Schaar ꝛc. clauſulam, quæ ſic

ſonat;

ſonat: Gedultig / frölich allezeit / una cum ejus uſitata melodia in charta remedii loco notabat; qua formula inſpecta in tantum ſolvebatur cachinnum æger iſte, ut perfecte reſtitutus, iſta ſtatim hora grabatum reliquerit. Deſino igitur mirari, cur Hypathenſes in Theſſalia una cum Spartanis & Romanis riſum pro Deo coluerint olim, & Tibareni ſummum bonum in hoc affectu conſtituerint, cum dolores non minus, quam Melancholiam adeo feliciter pellat.

§. 24. Sequitur nunc vis Medica commotionum animi, in nimio humorum motu ſufflaminando ac compeſcendo. Nota eſt in vulgus Terroris potentia in Hæmorrhagiis narium ſiſtendis, dum adſtantes nuchæ ægri frigidam affundunt ex improviſo, aut alio ſtrepitu excitato, v. g. bombardæ exploſione aut voce ſtentorea terrorem iſtis incutiunt. Ipſe id aliquando notavi, cum virgini ſponſæ tuſa eſſet vena in talo, ſangvisq; cum ſaltu prorumperet deſiderato, ex ſponſi inexpectato ingreſſu omnem iſtum fluxum incantamenti ad inſtar cohibitum eſſe, ſicut ne guttula, quicquid etiam ageret Chirurgus ſollicitus, ulterius potuerit elici. Frequentiſſimæ hinc audiuntur fœminarum querelæ de menſibus per terrorem ſuppreſſis, poſſemque, ſi opus foret, plura exempla mihi nota referre, ſed ſatis puto tantùm adduxiſſe, *Eph. Germ. D. 2. A. 8. p. 385. Rolfinck. Epit. Affect. Partic. l. 14. Pechlin. l. 3. o. 24.* Cauſam phænomeni hujus ſi cupias, dico, quod Spiritibus per terrorem ad cerebrum retropulſis, iſti non ulterius debite influant ad cor, à cujus tamen vigore & activitate localis ſangvinis motus dependet potiſſimum.

§. 25. Inſuper tamen terrore aut ſimilis indolis pathemate mutatur tota ſpirituum craſis, quo ipſo etiam ſangvi-

ſangvini novam induci texturam neceſſe eſt, vel ut clarius loquar, coagulatur ſtatim hic, ſi ipſum deſerat elater vitalis, terrore compreſſus; niſi enim temperamentum ægri & juſta fluidorum mixtio in illis adſit, (quam tamen à priori vix clare & diſtincte judicare poſſumus) ſæpe loco remedii terror fit cauſa mortis, *Confer. obſ. Dn. D. Hoyeri* quæ legitur in *Eph. Germ. D. III. a. III. obſ. 47. p. 54.* aut ſaltem peſſimis & lethiferis Symptomatibus dat anſam, prout *Excellentiſſ. Rivinus in Tr. de Peſte Lipſ.* fuſius circa explicationem originis & propagationis hujus morbi egregie demonſtravit. Proinde moderatam tantum coagulationem ſangvinis a terrore, mœrore, ac timore poſtulamus pro ſanandis morbis, cujus felix operatio nititur non ſolum obſervationibus §. præc. adductis, ſed aliis inſuper, è quibus adhuc commemoro *Gabriel. Clauderi, in Eph. Germ. D. 2. a. 5. o. 196.* relatam, de fœmina diu vexata ebullitionibus ſangvinis, de die non ſolum moleſtiſſimis, ſed etiam de nocte ſomnum perquam inquietum reddentibus, quas mœror ex adverſa fortuna natus, præter intentionem paulo poſt ſuſtulit omnes.

§. 26. Sed uti nominatæ nunc commotiones ſpirituum fluidas ſangvinis partes coagulant; ita dantur aliæ, quæ reſolvunt ſpiſſos & craſſos humores, è quibus præ omnibus ira venit nominanda: Facile hinc ſubſcribo citati modo *Clauderi* ſententiæ, quam in allegata obſervatione proponit, nempe ira mediante reviviſcere balſamum vitalem in ſenibus, quatenus mucoſam phlegmatis viſciditatẽ, illum ſolenniter ſuffocantem, diſcutiat. Ideoq; non alio ex fundamento gaudiũ ſaluberimum dicit *Fernelius* ſenibus, & vitæ ſedentariæ deditis, aliisque, quibus humorum coagulum fixos pro-

ducit morbos. Suppetit nobis teſtimonium celeberrimus *Peyreskius*, prout à *Gaſſendo in vita ejus* proditur, hic enim, cum aliquando Rheumate inſigni, ſimulque renum dolore laboraret, & alia vice ex levi Apoplexia paralyticus factus eſſet, primum affectum, per lectionem præfaminis *Gloſſarii Archelogici Henrici Speelmanni*, propulſavit, ex altero vero per literas celeberrimi *Thuani* cum gaudio lectas, & cantum hymni, in honores Lilii Roſæque compoſiti, rediit ex voto in gratiam cum ſanitate adverſa, in iſto temporis puncto: nam aphonus hucusque, cùm laudes decantare hymni dicti vellet, recepit libertatem non lingvæ tantum, ſed omnium membrorum antehac reſolutorum. Addi his caſibus meretur cura Icteri per gaudium concitatum in quodam, cui nuntius referebat, ipſi jam Seni, filium eſſe ex conjuge juvencula natum. *conf. Pecblin. p. 467.* Nec novum eſt, Cachexiis feliciſſime ſuccurri, ſtatim ac ægris animus redit, antea curis aut aliis objectis adverſis preſſus; hinc Venus etiam non raro medica obſervatur, virginumque aufert colores fœdos. *conf. Æginet. l. 1. c. 35.*

§. 27. Sed velim itidem hic notetur, ſpiritus vim ſuam in perſanandis morbis, non ſemper ſolum reſolvendo humores, exerere, ſed ſimul imminuendo vere quantitatem eorum abundantem, dum eam nunc inſenſibiliter conſumunt, nunc verò ad emunctoria naturalia transferunt, aut per vaſa rupta exturbant. Ad primum effectum, h. e. *conſumptionem* minus ſenſibilem, comprobandum, teſtem voco *Hipp. l. 6. Epid. Com. 5. text. 23.*, ubi Venerem Catarrhalium morborum curatricem pronunciat, illudque exemplo *lib. 1. Epid. text. 71.* confirmat & alio *lib. I.* de Diæta, Timocharum nempe, Coryza

ryza laborantem, Veneris uſu curatum eſſe, quod ipſum quoq; confirmat *Æginetæ* obſervatio *loc.* modo *cit.* adducta, de diuturno alvi fluxu Venere exſiccato, & *Amati Luſitani*, qui ipſam Dyſenteriam impudico congreſſu eſſe ſanatã, *Cent. 2. cur. 47.* prodidit. Pro Altero autem ſtabiliendo, provoco ad Diarrhœas biliosas & Vomitum, quæ in ſubjectis quamplurimis oriuntur à vehementi excandeſcentia, *conf. Ridlin. Lin. Med. A. 4. p. 912.* Huc refero etiam curam Gonorrhœæ vel Pollutionis nocturnæ, à Coitu reiterato expectandam, in illis præprimis ſubjectis, quæ non tam à debilitate harum partium, quam copia vel ſeminalis liquoris in proſtatis, vel ſeminis in veſiculis ſeminalibus, morbos hos contraxerunt, de qua *vid. Foreſt. l. 26. o. 11. Campanell. Medicin. l. 6. c. 20. Art. 4.* Pro ultimo tandem militant ſangvinis profuſiones plus minus enormes per nares, uterum, hæmorrhoides, aliaque plura inſveta etiam loca, v. g. gingivas, labia, oculos, aures, imò per univerſum corporis habitum, factæ, poſt iram gaudium, terrorem, timoremque, de quibus tot proſtant exempla apud Practicos, ut nimius eſſem, ſi loca ac nomina eorum darem.

§. 28. Num vero humorum quantitas deficiens pathematum & commmotionum ope reſtituatur, paradoxum videri poſſet intuitu primo, nihilominus, quemadmodum nemo dubitat, humorum laudabilium depopulationem fieri per Amorem, Studium nimium, & imprimis per Curas, Sollicitudinem, atque Mœrorem, ſic ut Curæ *Ovidio* depopulatores artuum jure audiant, & alius Poëta de Studio nimio canat:

Si pallere cupis, & contabeſcere morbo;
Et vulgo fieri fabula longa, ſtude;

ita ex oppoſito, animum tranquillum & à curis omnibus liberum augere laudabiles humores, & plethoram frequentiſſime generare, imò & nimiæ obeſitati anſam præbere, adeo certum eſt, quam certiſſimum. Quid enim quæſo frequentius obſervamus, quam juncei habitus juvenes utriusque ſexus, ſvavi maritali vinculo ligatos, dum ſc. ex voto ipſis cedunt res familiares, brevi pingveſcere, & ſæpe monſtroſè obeſos fieri intra breve tempus?

§. 29. His abſolutis circa vim medicam animi commotionum in cura humorum, pergo ad demonſtrationem efficaciæ earundem in ſolidis partibus. Uti vero variæ iſtæ ſunt, ſi texturam & conformationem ſpectes; ita etiam effectus diverſus pathematum eſt in illis. In oſſa & cartilagines vix, imò ne vix quidem, immediate agere obſervantur, è contra vero in nervos & nervoſas partes, poſtmodumque in fibras motrices ac membranas adeo evidens eſt hæc illarum poteſtas, ut obſervationum Centuriæ, ſi neceſſum foret, negotio haud difficili produci poſſent.

§. 30. Imprimis tamen ex his animadverſione digna eſt vis reſerandi obſtructiones. Supra jam curam Podagræ ac Paralyſeos per excandeſcentiam, hujusq; generis alia adduxi exempla, pro demonſtranda efficacia, quæ commotionibus animi ineſt, dum reſtituit humores vel deficientes in motu, vel peccantes qualitate, quæ cuncta pro confirmanda hac ſententia ſimul militant. Clarius tamen adhuc à priori eam probant carnearum, membranoſarum, nervearum, & ex his compoſitarum partium, ab animi pathemati-

bus

bus & commotionibus factæ inflationes, juxta ac inde oriundæ conſtrictiones plus minus notabiles, harum enim ope excutiuntur & protruduntur non ſolum infarcti peccantes humores, verùm ſi forſan, ſtylo Antiquorum, intemperies ſine materia in tubulis occurrat, ſive ut clarius loquar, ſi tantum exſiccatæ aut criſpatæ vel ſpaſmo correptæ deprehendantur, non minus illa quoque vitia expanſione vitalis elateris per animi commotiones tolluntur feliciter.

§. 31. Effectus hic manifeſtiſſimus fit in cura alvinæ ſuppreſſionis per metum; exemplum tale habeo à Viro quodam fide digno, qui novit Virginem Nobilem, quæ toties ac imminet aëris tempeſtas, Diarrhoea vexatur, adeò, ut hac de cauſa templa frequentare æſtivo tempore non audeat, ne turpiter ſedare cogatur, ſi forſan ex improviſo cœlum fulguret aut tonet. Simile quid alii annotarunt in viris robuſtis, & militibus intuitu primo fortiſſimis, nam cum eſſet pugnandum cum hoſtibus, ſtatim à ſigno prælii dato, alvus ſolvebatur timidis his, ſic ut braccas replerent ſordido onere, non ſine riſu ac ſibilo commilitonum. Quod ipſum in fœmina quadam illuſtri ſe pariter annotaſſe refert *Ridlin. in Lin. Med. A. 3. Menſ. Apr. lin. 6. p. 219.* quæ, ſtypticitate alvina ſolenni laborans, toties, ac terror vehemens ſibi animum percuteret, ab importuna illa ſarcina liberabatur, conf. inſuper *Eph. Germ. D. 1. A. 9. & 10. p. 244.*

§. 32. In aliis Ira ex eodem plane fundamento ſolvit alvum; Exemplum nobis referunt Naturæ Conſulti de muſtela ſylveſtri ſeu Viverra, quæ provocata ad iram feces alvinas, fœtore inſigni imbutas, rejicere in perſecutores dicitur, ſeſeque eo ipſo

ab

ab illorum inſultu liberat. Quale quid de alio quoque animali Americano, cujus nomen excidit, me legiſſe recordor. Stabilitur inſuper aſſertum obſervatione *Paullini 92.*, quæ legitur in *App. ad Eph. Germ. D. 2. A. 5. p. 57.* de Ludi moderatore, qui, quamprimum diſcipuli vel domeſtici peccarent erga eum, aut acerbitatem aliquam illi afferrent, ſubito excrementa alvi egerebat.

§. 33. Simile quid etiam à riſu notamus produci; teſtes prodeant *Eph. Germ. D. 2. A. 3. o. 12. p. 20.* ſiſtentes fœminam, quæ nunquam alvum exonerare valebat, niſi profuſe in cachinnum excitata, hinc familiares vel joco aut alia re delectabili, liberaturi miſellam à ſcybalis, affectum hunc promovere ſemper cogebantur: Sine dubio vero non ſolum diaphragmatis motui impetuoſiori ad inferiora in acceptis eſt ferenda hæc operatio, utpote quo inteſtinis ſtimulus additur & calcar, ut ocyſſime egerant concluſas fæces: ſed ſimul etiam in ipſis ſpiritibus exultantibus culpa hæret, quare ſolenniter videmus, animum ſerenum & lætum purgantia remedia egregie promovere, & è contra triſtem, remorari, ſæpeq; penitus cohibere ea. *vid. Pechlin. obſ. p. 464.*

§. 34. Ab inteſtinis venio ad ſtomachum, cujus motrices fibras Spirituum impetu ad inverſum periſtalticum motum diſponi, vomitumque eo ipſo naſci, palam eſt. Quis neſcit, nauſeam ſtomachique everſionem ex adſpectu alterius vomentis, vel narratione rei ſordidæ excitatam, aut ſi alimenta non rite cocta vel aromatiſata, aut minus uſitata, vel penitus ſordida exhibita fuerint, aut ſaltim, ac ſi propinata eſſent talia, falsò nobis perſvadeantur, ſæpe tantum ac tam gravem gigni Vomitum, ut vix remediis compeſci impetus iſte valeat? Nec latere poteſt ſimilem frequenter

ſto-

ſtomacho imprimi impetum, ab ira & vehementi excandeſcentia, alioque tempore à Muſica, de quibus effectibus merentur legi *Ridlin. Lin. Med. A. 4. p. 912. Eph. Germ. D. 3. A. 3. O. 182. p. 317.*

§. 35. Subjungo his veſicam urinariam, cujus ſphincter in quibusdam ſubjectis ſolenniter riſu exceſſivo laxatur, ob nimium conſtrictas fibras ejus motrices carneas, tunicam mediam efformantes, qualem hiſtoriam in Collegio Caſuali privato *Experientiſſimus Dn. D. Langius*, Præceptor meus fideliſſimus, recenſuit, de quadam puella, cui involuntarie à riſu ſemper fluebat lotium, niſi faſciis ventri arcte circumjectis munita incederet, utpote quo unico medio hucusque admodum rebelle malum ſufflaminari potuit, dubio ſine ob cohibitum muſculorum abdominis enormem motum, quo urinaria veſica aliàs comprimebatur. Concordat cum hôc exemplo illud, quod in *Act. Haffn. Vol. 3. p. 13.* legitur de virgine, quæ non mingebat, niſi ab ancilla ſimul mingente admonita, vel facetiis & jocis ad affatim ridendum invitata. In fidem majorem adjungo hiſtoriam in *Eph. Germ. D. 2. A. 9. o. 61.* adductam, de Comite quodam, quem pertinax Dyſuria per aliquot dies lecto affixum tenuerat, donec terrore vehementi incuſſo, ex incendiariæ campanæ ſono percepto, viſaq; ſimul in proxima vicinia ingenti flamma, curatus ab illa fuerit. Si lubet, adde etiam illum caſum in modo citatis *Eph. Germ. D. 3. A. 7. o. 180.* annotatum, de matrona & ex illa natis aliquot filiabus, quæ omnes veſicam levare nunquam poterant, niſi audito ſtillicidio aquæ ex gutturnio in ſuppoſitam pelvim delabentis. Ex quo ni fallor fundamento Iſchuriam eam octiduanam quoque ſolutam puto, de qua videantur *Eph. Germ. D. III. a. I. o. 131. p. 226.*

Cum enim illa nulla attenderet remedia, lege artis præſcripta, tandem ſanata eſt à Gryllis campeſtribus vivis, ſub genubus ægri ligatis, ita, ut libere progredi, parteſque has ſenſatas titillare potuerint.

§. 36. Seqvuntur jam phænomæna in utero occurrentia. Non referam in præſenti menſium fluxum nunc ſuppreſſum, nunc excitatum per animi affectus, ne crambe biscocta appoſita nauſeam moveat; Non poſſum tamen præterire Vim Medicam in partu facilitando maxime conſpicuam. Certe, quemadmodum timor & metus, indeque nata puſillanimitas, dum ſc. puerpera DEo viribusque ſuis plane diffidens deprehenditur, non aliam niſi infelicem καταςροφὴν promittit: ita e contrario ejus animus erectus, hilaris, Deoque fidens, fauſtum exitum pene ſolenniter pollicetur. Parant vero illum ſolæ adhortationes, aut oſcula tremebunda à marito inflicta, ſæpe felicius, quam confortantium ac Analepticorum apparatus omnis; Quod ſi nihilominus iſtis ſolis pectora hæc meticuloſa mulceri non valeant, aliis mediis id ſubinde obtinemus, quæ tamen nullis innatis operantur viribus, ſed ſaltim quod fiduciam augent, dum ſc. effectus infallibiles loquaces mulieres, aut ſimilis farinæ medici de illis prædicant. Refero huc Ætitem, aut oculum leporis menſe martio capti, vel fruſtum cutis Tygridis, pedibus illarum alligata, aut ſi alio tempore puerperæ fructus momordicæ, donec ſponte dehiſcat, manu detinendus datur, vel hauſtus vini cui prius aliquandiu Hierochuntica roſa immerſa fuit:, Præ omnibus tamen animi commotionibus laudem meretur riſus in hoc caſu, quippe, cujus quasſationibus partûs conatus novi provocantur, matrem uterumque onere ſuo vel ſoli liberaturi. *v. Pechlin. Obſ. Med. Phyſ. C. 3. o. 28.*

§. 37. Non

§. 37. Non igitur mirum, ſi aliquando interni abſceſſus, cuncta remedia fere eludentes, his etiam auſcultent animi commotionibus, & inde excitatis concuſſionibus. Circumfertur hiſtoria de Patre quodam purpurato Romano, expulmonum Vomica, mortis candidatorum albo à cunctis domeſticis inſcripto, qui tamen ex ſimiæ præſentis ridiculis geſtibus in riſum ſeſe effundens, rupit Vomicam, cum ſanitatis recuperatione. Non minus probationis loco inſervit obſervatio rupti abſceſſus cerebri, excitato in ægro inſperata occaſione riſu, quæ legi poteſt *ap. Binninger. l. 3. o. 47. p. 307.* Et omnium maxime caſus Studioſi cujusdam, vulnerati inter tertiam & quartam coſtam, qui ex ſangvine intra thoracem effuſo, nullisque remediis auſcultante, certo certius periiſſet, niſi in riſum caſu quodam ſolutus, concuſſione iſta organorum reſpiratoriorum ejeciſſet hoſpitem hunc importunum, eaque pulmonibus ſpatium ſeſe explicandi denuo dediſſet neceſſarium. *vide ſis Pechlinum.*

§. 38. Aliæ leviores obſtructiones reſerantur non ſolum citius, ſed quoque frequentius. Sic terrori ſubinde cedit inflam̄atio, cujus invenitur teſtimonium apud *Rolfinck. Epit. Aff. partic. l. 14. ſ. 3. c. 12.* Hinc motus impotentia ex hac cauſa orta huic paſſioni animæ etiam ſubmittit ſe & fugit non raro. Docebo id ex memoria *Pechlini l. 3. o. 24. p. 454. & Salmuth. l. 1. o. 48.*, qui uno affirmant ore, ſe hoc animadvertiſſe. Nam cum juxta priorem pro diſcutiendo tumore pedis à Medico Spiritus articularis ad extra juſſus eſſet applicari, isque ad ignem ab imprudenti miniſtro propius admotus flam̄am ſuſcepiſſet, interulaque inde accenderetur, terrore adeo perculſus eſt æger, ut exſiliens è lecto fuga ſibi conſuluerit

rit protinus. Alter autem refert, cum cuidam ægro cataplaſmata pedibus circumjecta, importunè morſu auferret Sus, hypocauſtum ingreſſa, tam graviter eo ipſo eſſe commotum, ſive terrore ſive ira, ut illa adhuc die didicerit, inſiſtere pedibus, antehac ad corpus ſuſtinendum penitus ineptis.

§. 39. Et licet aliàs ſcirrhoſi & carnoſi tumores magis deprehendantur rebelles, ſæpiusque per longum tempus cuncta conamina Medici & Chirurgi eludant, tamen a terrore etiam hos disgregatos eſſe videre eſt apud *Pechlinum*, qui *C. 3. o. 24.* de Medico quodam rariſſimum hunc caſum refert, ſcilicet in illo carnoſam herniam unice terroris ope eſſe ſanatam. Nec minus in aliis partibus tumores cedunt ad contrectationem & attactum manus cadaveroſæ, quod probo teſtimonio *Soc. Reg. Anglicanæ Transactionum p. m. 156.* de Verrucis hac methodo curatis, coqvus enim aliquis, cui manus erant obſitæ fœdis his monticulis, frictione manus Heri ſui demortui feliciter illos abegit. Confirmat hoc obſervatio *Wedelii in Eph. Germ. D. 1. A. 2. o. 11. & Samuelis Ledelii in iisdem Eph. D. 2. A. 2. o. 142.* exhibita, qui ſtrumas tali contrectatione ex voto ſublatas eſſe perhibent. Collimant etiam huc, quæ *Helmontius refert Tr. Demens idea. §. 46.* de methodo auferendi ſtigmata fœtui olim à matre impreſſa, ſola admotione manus hominis longa tabe extincti.

§. 40. Sed miſſis his, pergo nunc ad Curam morborum, quæ fit per partium ſolidarum extenſionem, inflationem ac turgeſcentiam. Poſſem, ſi vellem, facili negotio ſatis prolixum catalogum recenſere, ſed ſatis erit adduxiſſe, à dolore, excitato per verbera, vel natibus vel ipſis genitalibus, inflicta, impotentiam virilem

lem curatam eſſe in pluribus ſubjectis, quod argumentum prolixe & pro more egregie dilucidatum dedit *Meibomius in Ep. de Uſu virgarum in re venerea*, cui adde Reſponſionem *Bartholini* de hac materia editam ad filii Meibomii Epiſtolam, it. ſcriptum *Paullini de Cura morborum per verbera*, in quo copioſiſſima reperiuntur exempla, quæ ſufficienter fidem facere dictis poſſunt. Adjungo his exemplis illam reſtitutionem ſubitaneam crurum, per aliquot annos contractura laborantium, cujus mentionem injicit *Valeriola l. 2. obſ. p. 82.* Vir namque aliquis nobilis ira, eaque vehementi, perfuſus in famulum profugum, quem plagis cædere nitebatur, corpus tam potenter exagitavit, ut confeſtim diſtentis crurum nervis, poplitibusque emollitis, ſine triſti ſenſu incedere, & erectus ſtare fuerit viſus. Et quid obſtat, quin hoc in loco etiam apponam hiſtoriam, quam *Herodotus* de Crœſi filio narrat, illum nempe, nativo lingvæ ac vocis proferendæ impedimento affectum, cum Perſidem quendam (alii referunt Cyrum Regem) in Crœſum Patrem irruere velle videret, ira ac metu percitum, vocalem evaſiſſe, altaque voce clamaſſe: Homo, ne Regem interimas, vel ut *Valerius Maximus* refert: Parce Parenti meo, Cyre, & te hominem eſſe caſibus noſtris diſce.

§. 41. Clauderem nunc ſectionem hanc, niſi mihi adhuc incideret notabilis vis animi pathematũ in partibus ſolidis, ſuis de ſedibus turbatis, reſtituendis. Poſſem ipſe allegare virum, cujus os humeri luxatum, quod Chirurgus indoctus reponere, per trium ſeptimanarum ſpatium, non poterat, ſuperveniente terrore ſubitaneo ex tempore ſedibus ſuis magno cũ ægrotantis ſubſequente gaudio, reddebatur. Nec prætereundum, Herniam ad Scrotum

delapſam terrore intus ſuſcipi, quam obſervationem ex communicatione Viri cujusdam Conſultiſſimi habeo, qui olim graviter deſcenſu tali inteſtinorum decumbens, per hoc animi pathema reſtitutum ſe perfecte eſſe, gaudet adhuc dum. Et uteri procidentiam ſanari ſic poſſe, dudũ docuerunt *Avenzoar & Alcacaris*, Medici Arabes, e quibus illud repetit *Zac. Luſitan. l. 2. o. 95.*; jubent vero hi, ut capite declivi collocetur ægra, & inſciæ ad denudata crura lacertæ vivæ ac mures alligentur, qui per femora vagantes, terrorem vel metum incutient, cum repentina uteri reductione. Quod experimentum revocat mihi in animũ, illud vulgi, dum ani prolapſum in infantibus reſtituunt, percuſſione clunium cum manus vola.

§. 42. Devenio jam ad vim medicam animi commotionum demonſtrandam, quæ in ſpiritibus morboſis ſe manifeſtat. Primo igitur excitant ſpiritus torpidos, hinc ſupra jam monui de ira, in ſenibus illam, ſi modo non adeo frequens aut enormis fuerit, remedii loco eſſe pro reſolvendis humoribus nimium ſpiſſis; addo nunc, pro ſpiritibus ex naturali decremento torpidis, rurſus quodammodo exſuſcitandis, affectum hunc eſſe egregium. Idem hoc à Gaudio expectandum, utpote quod moderatum, novam quaſi vitalitatem reddit, ac ætatem floridam facit. Nec terrori ac dolori vis hæc deneganda eſt, nihilque refert, per quodcunque ſenſorium externum terrificum illud aut dolorem inferens objectum comunicetur.

§. 43. Auditus ſpecimen exhibet *Blegny in Zodiac. Gall. P. 4. p. 34. ſqq. in Edit. Germanica*, recenſens de quodam belli duce qui nunquam admittere poterat Venæ Sectionem, quin ſemper incideret in Syncopen gra-

graviſſimam, quam tamen avertere poſthac didicit, tympanorum bellicorum ſtrepitu iſto tempore pulſatorum: Conſtat etiam hoc ex hiſtoria, relata ab *Hünerwolfio in Eph. Germ. D. 2. A. 7. o. 17.* de quadam matrona, quæ parere nunquam poterat, niſi excitato campanarum ſonitu, quo mirifice ſemper delectabatur; His addi poteſt Conſilium *Villanovani Breviar. l. 4. c. 11.* qui pro diſcutiendo Veterno, jubet, ut ſuſpendatur pedibus poſticis ad poſtes lecti, prope caput ægrotantis, Sus, & ſtimulis poſthac irritetur, horenda enim animalis hujus vociferatione omnem torporem ſubito excuti poſſe teſtatur ſanctiſſime.

§. 44 Viſus exempla referunt *Nic. Tulpius l. 1. o. 41. & Diemerbrock Obſ. Curat. 10. p. m. 9.* à fulminis nempe horrendo lumine, intempeſta nocte cœlitus demiſſo, ita eſſe exſuſcitatam in binis ſubjectis vim elateris vitalis, inertem antehac & penitus imbecillem, ut, licet in priori caſu per tres, & in altero per 40. integros annos, nunquam par fuerat, fibris motricibus robur addere ad loquelam; & motum corporis neceſſarium, tamen iſto momento tam valentem eſſe factam, ut utramq; functionem ornare pro lubitu potuerint, antehac miſerrimi homines.

§. 45. Quoad Olfactum, provoco ad Odoramenta, imprimis volatilia ex improviſo naribus admota, quibus inſigniter perterriti ſpiritus exſuſcitantur; ſunt talia Sal vol. urin. C. C. Sp. Sal. Ammon. recens cum Calc. viv. aut cin. clav. factus, vel miaſmata ex pennis perdicum, vel anſerum, vel corio, pice, ſulphure, Verrucis ac Ungulis equorum, raſpatura Cornu hirci, ſimilibusque pluribus ſupra carbones candentes poſitis, emiſſa, utpote quibus præconium ac laus præ cunctis

aliis

aliis excitantibus merito competit, cùm ægris, omni ſenſu ac motu in Syncope, Apoplexia, Hyſterica ſuffocatione, ſimilibusque atrociſſimis affectibus correptis, tam prompte & celeriter ſuccurrant, ut omni pene motu carentibus ſpiritibus nova activitas accedat in iſto ſtatim momento, ac olfactus organon vellicare ex improviſo incipiunt.

§. 46. De Guſtu teſtantur Aquæ Apoplecticæ, aut quævis alia acria lingvæ impoſita, uti ſunt Sal. com̃., Piper, Cinnam. acutum & alia mordacitate prædita, quæ ori intrudere pro fugandis animi deliquiis præſentibus, & avertendis imminentibus, lippi & tonſores non ſolum ſed quævis aniculæ norunt. Imo ſi huc quoque vocavero ipſa medicamenta, non me à veritatis ſcopo aberraturum confido. Frequenter ſiquidem in hujusmodi ſubjectis, quæ averſantur ea, uti ſunt pene ſolenniter ſtolidi infantes, delicatulæ mulieres, imò quandoque etiam effœminati viri, ſtatim ac guſtus organum ab illis vellicatur, tumultum in ſpiritibus, ſumma ſegnitie prius laborantibus, eo ipſo excitari, variosque irregulares motus in iis produci cernimus.

§. 47. Et ſic nec circa Tactum deficiunt exempla. Quid notius eſt, quam deliquia animi terrore abigi? Jam *Homeri* tempore in uſu fuit adſperſio aquæ frigidæ, & ea adhuc hodie inter extemporanea remedia primas tenet: cui non male ſubſtituitur concuſſio corporis. In difficili partu, puerperæ puſillanimis aut immorigeræ culpa exorto, jubet vulgus, ut adſtantium unus Colaphum infligat miſellæ, quod ruſticum licet planeque barbarum remedii genus, tamen aliquando profuiſſe memini. Syncopizantibus & Hyſtericis jubent evellere crines è locis ſenſatis, cum ſpe certiſſimæ exſuſcitationis.

Com-

Comprobat hoc conſilium *Henric. ab Heer in obſ. Med. oppido raris o. 19. p. 238.* experimento ebrii, pro Apoplectico male per quatriduum habiti, quem evulſione pilorum myſtacis coëgit Medicus, ut clamore & vibratione artuum, adhuc vivum ſe eſſe, adſtantibus ac familiaribus, declararet.

§. 48. Præter hæc, ſi imprimis ſpirituum torpor ab inebriativis dependeat, dolor terrorq; narcoſin diſſipare quandoque deprehenditur; Exempla tria ponit *Reiſelius in Eph. Germ. D. 1. A. 2.*, primum de cive Ottenvillano, qui ebrius fimetum ad genua illapſus, cùm pro abſtergendis ſordibus deſcendiſſet in aquam frigidam, ſublatam eo ipſo temulentiam ſenſit. Alterum de ebrio in fluvium incaute delapſo, periculo vitæ non minus, quam frigore ex improviſo circumambiente corpus, reſtituto: Et tertium de juvene, cujus vulnus leve, per jocum inflictum, ſangvinem fundebat copioſum, unde temulentus hic, metuens ſibi de vitæ periculo, ſobrius plane eſt factus. Additur his merito cura temulentiæ per Aquæ frigidæ vel ſucci ſemperviv. maj. cũ aceto & nitro mixti, ad mammas in fœminis, & ad teſtes in viris applicationem, cujus curæ exemplum profert *Henr. ab Heer lib. & loc. jam cit.*; ut taceam teſtimonia alia paſſim à Practicis prolata.

§. 49. Jam ſequitur inquietudinis & motus irregularis ſpirituum Cura, quam nemo facile in dubium vocabit, conſiderans cum *Pechlino c. 3. o. 26.* gaudium in puerperis novellis tota die parere oblivionem dolorum omnium partum præcedentium, id quod in illis quoque notari poteſt, quibus calculus veſicæ à Lithotomo exſectus eſt. Quæ Muſicæ ſit efficacia, infantes docent, quibus ſomnus cantilenis nutricum provocatur ordinarie, imo

& adul-

& adulti idem comprobant, quorum maxime ferocientes ſpiritus vix citius demulcentur, quam fidium vel aliorum inſtrumentorum muſicorum eutonia; hinc quoties Saulum Regem vexabat rabies, toties citharœdus David ſpiritus iſtos inſanientes & errantes blandimentis ſoni reducere poterat. In aliis ſubjectis, metus inquietudines has compeſcit. Elegans exemplum proponit *Ridlin. Lin. Med. A. 1. p. 283.* de ebrio furente, metu ſanato. Evidentiora adhuc ſunt teſtimonia inſingultus medela per terrorem, metum, gaudium, promiſſionem doni &c. de qua *conf. Galen. lib. de Medic facile parab. c. 31., Valeriol. obſ. p. 162. Ridlin. Lin. med. A. 2. p. 276. & Eph. Germ. D. 2. A. 9. p. 174. it. D. 3. A. 1. o. 44. p. 61.* Experiuntur quoq; hunc effectum Epileptici inſultus univerſales, terrori ſc. ſe ſubmittentes, qualia facta narrant *Eph. Germ. D. 2 A. 9. p. 353. 370. Barthol. C. 3. o. 41. p 83. Binninger. o. 29.*

§. 50. Ex hoc fundamento intermittentium Febrium medela per animi pathemata non male deducitur. Nam cum ex plurium Medicorum opinione harum Febrium formalitas conſiſtat in motu irregulari ſpirituum, liquet ſtatim à priori, hac methodo compeſci illum ex voto poſſe. Sed magis adhuc copia exemplorum infinita favet theoriæ huic, è quibus tamen ſequentia ſolum apponam: Refert ſc. Illuſtris *Boyleus de utilit. Phil. Experim. Exerc. 5. p. 282.* Quartanam pertinaciſſimam per terrorem, ex gliris prægrandis furioſo inſultu, eſſe curatam. Idem commemorant *Eph. Erud. D. 1 A. 2. o. 150. D. 2. A. 3. o. 93.*, nempe occaſionem curæ dediſſe bombardæ improviſam exploſionem, & *D. 1. A. 3. o. 150. & 211.* habetur, ex immerſione in aquam perterritos tertianarios eſſe ſanatos. Plura profert *Ambroſius Paræus l. 1. c. 23. Rolfinck. Ord. & meth. med. ſpecial. com. p. 1024. Blegny Zodiac. Gall. Menſ. Jan. Pecblin. Obſ. Phyſ. med. l. 3. o. 24. p. 453.*

§. 51.

§. 51. Interdum ira fungitur medici vice, uti teſtimonio fulcit *Valeriola l. 2. o. 4. p. m. 82.* his verbis: Quartana laborantem in vehementem iram, meo conſilio à ſuis conjectam, extemplo curatum vidimus, cum nullis antea medicamentis ceſſiſſet morbus. Quod exoptato eventu à *Borrichio in Act. Haffn. & poſtm. à Greulichio* imitatum eſt, & confirmatur à *Schenckio l. 6. o. 53. T. 2.* Nec gaudio talis poteſtas deficit; Conringium enim aliquando Tertiana decumbentem, gaudio, ex colloquio cum Meibomio, concitato, reſtitutum eſſe ſcribit *Pechlinus obſ. p. 466.*, quo in loco idem refert, in alio Tertianario nuntium lætum Febrem cum Ictero feliciter ſuſtuliſſe. Nec alii affectus virtute iſta deſtituuntur, hinc imminens naufragium aliquando, alioque tempore dolor a flagellis, & alapa inflicta excitatus, & rurſum titillatio ex congreſſu frequenti celebrato, febres debellaſſe refertur, qua ultimùm nominata jucunditate peſte laborantem fœminam aliquando reſtitutam eſſe referunt Doctores. v. *Pechlin. obſ. p. 449. Meibom. de uſu flagrorum in re Ven.*, *Eph. Germ. D. 3. A. 2. o. 202. D. 2. A. 10. p. 221. D. I. A. 10. o. 155. p. 341. & A. 2. o. 188. p. 286.* quibus adde, quæ *Dn. D. Georgius Hoyer* refert de aliquot ægris ex febre ardente graviter delirantibus, ac in furore iſto in mare ſe præcipitantibus, qui derepente ex undis in naves retracti, evaſerunt omnes, *vid. Eph. Germ. D. III. a. III. o. 48. p. 55.*

§. 52. Minime culpandus ero, ſi ſtupendam fiduciæ & imaginationis efficaciam hic quoque adduxero, ſeu ea ſit de Medico, ſeu medicamento, ſeu alimento concepta, ſemper enim ad amiſſæ ſanitatis reſtitutionem ſola hæc tantum contribuit, quantum omnia reliqua inſtrumenta ad ſalutem inducendam neceſſaria. Certe, niſi Perſona Medici placeat, aut ſaltim non offendat, vix un-

quam medicina ſperatum conſequi poteſt eventum. Hæc enim eſt, quæ ægrorum animum erigit, remediorumque vires multiplicat ad ſtuporem, ut recte hinc imperent Doctores, tyrones ad Praxin introducentes, ne ullam licitam prætermittant occaſionem, acquirendi in ægris affectum hunc, & acquiſitum conſervandi, exinde namque Medicorum miſeriam & felicitatem pene ſolenniter dependere. Plures enim ſanat, cui plures fidunt ægri, juxta proverbium. Hinc

Si miſer eſt Medicus, medicamina bina venenant,
Si fortunatus, bina venena juvant.

§. 53. Non minor eſt vis imaginationis & fiduciæ in medicamentum, quod, ne ſine exemplis adſim, ſtabiliunt *Paullini in Ephemer. Germ. D. 1. A. 2. o. 238. & Ridlin. Lin. Med. A. 1. Menſ. Jul. lin. 12.*, referentes, cuidam ægroto, qui ſæpius, quam opus erat, medicamenta poſcebat, à Medico tres è pane ſimilagineo formatas pilulas pro magno arcano eſſe exhibitas, unde maximum levamen experiebatur. Et quid multa? nonne pene ſolenniter apud laudabilis fortunæ, nimiumque ſimul credulos, ægros animadvertimus, ſi Medicaſter aut excellens aliquis Thraſo infallibilem curam polliceatur, & medicamenta ſingularia, h. e. Panaceas, Pilulas Univerſales & Polychreſtas, Aſtra & Tincturas Solis, Q. E. Gemmar. & Margaritar. aut ipſam mortem mortis crepet, illos citius ab his ſanari, quam ab aliis eruditiſſimis viris, qui im poſturas has abhorrent. Simpliciores vero qui ſunt ex ægrotantibus, fiducia ſimpliciori etiam ſanantur. Hinc ruſtici inqvit *Bartholinus hiſt. de Paralyt. N. T. p. m. 42.* non raro ſchedulis devoratis curantur, quod propriis obſervationibus probant *Solenander S. 5. Conſil. 15. §. 17. Joh. Helwig. obſ. med. 86. Schrœckius in adjecto ſcholio, Deuſingius in Exam. Pulv. Sympathet. p. 65.*

§. 54. In-

§. 54. Inter externa fiduciæ & imaginationis ſubſidia merito Amuleta refero, de quibus integros tractatus ediderunt *Julius Reicheltus* & *Jac. Wolffius*: Equidem de omnibus Periaptis id non dixerim, quædam enim viribus inſitis utique agunt, qualia ſunt v. g. Caſtoreum, Aſa fœtida, Galbanum & ſimilia de collo, pro avertenda paſſione hyſterica geſtata; aſt plura longe ſunt, quorum virtus unice â phantaſiæ efficacia dependet. Myriades exemplorum facile adjungerem aſſerto huic, niſi res ipſa pro me loqueretur: Provoco ſaltim ad trochiſcos illos bufoninos ſ. Zenexton *Helmontii*, quis enim ſibi imaginari poteſt, peſtiferum virus eludi poſſe â ceræ fruſto, recrementis bufonis imbuto? Nec aliter judico de Malachite, Aſterite, aliisque lapidibus & gemmis geſtatis, quorum vires oppido ſingulares plenis buccis decantant *Marbodæus Gallus*, *Albertus Magnus*, *Levinus Lemnius*, & ex Recentioribus *Anshelmus Böetius à Boodt*, docentes, nunc homines imperterritos, fortunatos, amicabiles, & neſcio quales non reddi, ſi auro incluſæ gemmæ iſtæ de digito vel appenſæ ſaltim gerantur. Taceam ſchedulas variis characteribus ſignatas, colloque pro cura febrium aliorumque morborum alligatas, utpote quæ adeo clare docent veritatem effati, ut dubitari ulterius nequeat, unice effectum illorum eſſe phantaſiæ opus.

§. 55. Et hæc phantaſiæ ſ. fiduciæ operatio tandem ſe quoque exerit in deſidero cibi ac potus; docet ſane frequentiſſima experientia, cibum, quem ægri avide appetunt, vix nocere, ſed ſæpe medicamenti vim acquirere, utut ſecundum regulas Medicinæ illi morbo noxius & contrarius vere ſit. Sic multi aquam crudam ingurgitando, haleces ad ſatietatem comedendo, ſpiritum vini ingerendo &c. à Diarrhœis,

 Coli-

Colica, febribus, debilitate ſtomachi, aliisque morbis ſe liberarunt: Exempla proſtant *in Eph. Germ. D. 2. A. 5. p. 16. in App. A. 9. o. 53. p. 84. A. 10. o. 192. p. 370. D. 3. A. 1. o. 66. conf. etiam Helwig. o. 155. p. 410. Ridlin. Lin. Med. A. 3. p. 378.*

§. 56. Non aliter ſuccurritur aliis imaginationibus ſtolidis, ægrorum ſpiritibus firmiſſimè impreſſis, puta in deliriis, ſimilibusque dementis ideæ, ut ſtylo Helmontiano utar, morbis: modo enim ſatisfiat horum deſideriis, incantamenti ad inſtar curatos illos obſervamus. Refert *Thomas à Veja in ſuis Comment. in Art. Med. Galeni*, quendam ex febre ardente delirantem enixe poſtulaſſe, ſibi concedi in ſtagno illo, quod pavimentum credebat, vel momentaneam ſaltim immerſionem & natatum, ajebat enim, ſe certo ſcire, ex illa refrigeratione corporis reconvaleſcentiam ipſi eſſe expectandam, quod evenit quoque, cùm, conſentiente poſt longas preces Medico, aliquantiſper ſe volutaſſet ſupra Solum hypocauſti. Hoc ſuum jus deſiderium quoque exeruiſſe in Quartanam, teſtatur *Jægerſchmid Eph. Germ. D. 3. A. 3. o. 100.* inceſſerat namque tali morbo laborantem juvenem cupido ſaltandi, quare ad nuptias illic loci forte fortuna celebratas properans, animum cupidine hac repletam exſatiat, & ab iſto tempore nullum ulterius ſenſit paroxyſmum. In furore uterino cuncta remedia alia ſuperat coitus permiſſus; Mulierem producit *Panaroll. Pentec. 3. o. 9.* ſemper extra tempus ingravidationis libidinoſiſſimam, & quævis fomenta laſciviæ impudiciſſima quærentem, donec utero gerebat, per illud enim tempus exemplar pudoris & prudentiæ erat. Alius fœminæ mentionem injicit *Schenkius*, quæ oeſtro venereo percita, omnibus pudicitiæ ruptis repagulis, quosvis ad concubitum invitabat, donec quadam nocte, à quindecim viris com-

preſſa

preſſa perfecte reſtituta ad auroram, domum redierit: quale exemplum etiam *Bartholinus Cent. 2. hiſt. 67.* recitat. Alia ut taceam, de aliis phantaſticis ideis hoc modo expulſis, teſtimonia.

§. 57. Quod ſi vero ægrorum deſideriis ſatisfieri nequeat, nec voti compotes reddi valeant illi, aſtu, dolis & ſtratagematibus decepti non minus ſanantur. Exempla plura feliciſſimi ſucceſſus habet *Schenck. l. 1. o. 253.*, ſc. fœminam quandam putaſſe, ventriculo inhærere ſerpentem, & rodere illum, cui Vomitorio prius exhibito, clam talis enecta beſtia matulæ imponebatur, unde perſvaſa, eam expulſam medicamenti ope, convaluit. Vir quidam naſum ſe credebat habere urnæ magnitudinis, a qua imaginatione liberatus eſt aſtu Chirurgi, qui, accommodato illius naſo hepate bubulo, magna fruſta reſcindebat, cum Euphoria ægri. *vid. Quercet. Diæt. & Polyhiſtor. p.m. 255.* Alius cornua ſe geſtare credens, ſenſit levamen, poſtquam capiti alligata Cervi cornua ſerra ſecarentur. Pictor imaginaria laborans oſſium mollitie, teſte *Tulpio obſ. l. 1. c. 18.* amiſit hanc inſaniam, & juxta eundem *l. 4. c. 53.* aliis, qui cœcos ſe credebant, viſus eſt reſtitutus, ſolis ſtratagematibus Medicis.

§. 58. Sed nimium moroſos ægros duriora adhuc decent remedia, ſc. vi excutiendæ ſunt phantaſticæ impreſſiones, per alias paſſiones ingratas, ſæpiusque prioribus exaſſe contrarias. Notiſſimum eſt, hominibus, ex rabioſi canis morſu Hydrophobia laborantibus, metum & abominationem aquæ, plane ineffabilem ineſſe, adeo, ut nullo modo ejus attactum vel conſpectum ferant, quin ſemper contremiſcant cum ejulatu ac murmure, ad eam, imò ad quodcunque fluidum, hinc nec ſalivam nec ſudorem ferunt, multo minus potum aſſumere poſſunt:

hanc

hanc igitur ideam non deſerunt unquam miſeri hi, niſi cum ſum̃a violentia ipſis eximatur illa, quod fit terrore & metu, incuſſo ex ſubmerſione in aquam adeo formidatam, ut nempe nolentes ſic diſcant, ſtultam iſtam imaginationem & formidinem aquæ fuiſſe. *conf. Helmont. tr. demens idea, Liſter. tr. de morbis Chron. p. 105. ſq.*

§. 59. In aliis, Maniacis puta, Melancholicis, ex amore aliisque cauſis inſanientibus, ſi nihil amplius proſit, ad ſcuticam, virgas, ferulas, aliumque ſimilem crudelem apparatum confugiendun eſt, quorum validis ictibus adiguntur, ut ſuam ferociam vel inviti deponant, & veniam ſuæ inſaniæ petere diſcant. Perantiqua non ſolum methodus hæc medendi, ſed innumeris experimentis confirmata eſt, uti teſtantur *Celius Aurelianus l. 1. Tardarum paſſion. C. 5. Rhaſes l. 1. Contin. c. 4. Anton. Gvainerius Pract. Tr. 15. c. 8. Valeſcus de Taranta Philon. l. 1. c. 11. Bodinus l. 5. de Rep.* & ex modernis *Pechlin. C. 3. o. 22.* qui binos tales plagoſos nominat Medicos, in inſanorum curatione perquam celebres, quorum tanta autoritas erat apud inſanos, Curæ ſuæ concreditos, ut non ſolum præſente ipſo ne hiſcere quidem auſi fuerint, ſed etiam abſente illo, modo nomen Magiſtri inſonuerit, ſtatim potuerint compeſci.

§. 60. Hic terminus Diſputationis hujus eſto. Faxit Deus ter Optimus terque Maximus, ſupremus Medicinæ Autor, ut cuncta hactenus à me propoſita vergant imprimis in Sui Divini Nominis Gloriam. Annuat porro ISTE cœptis, faciatque, ut Praxis Medica, cui me futuris temporibus deſtinavi, in plurium ægrotantium ſolamen & refectionem cedat.

FINIS.